

Morální dilemata

VÝZKUM

duben 2020

Petra Jandová a Dáša Koževnikova

R4.A GYMNÁZIUM JANA KEPLERA

Úvod	2
Respondenti	2
Náš komentář:	2
Teroristický útok	3
Dilema:	3
Možnosti:	3
Příklady odůvodnění:	4
Náš komentář:	4
Vyjednávání	5
Dilema:	5
Možnosti:	5
Příklady odůvodnění:	6
Náš komentář:	6
Dilema mladého lékaře	7
Dilema:	7
Možnosti:	7
Příklady odůvodnění:	8
Náš komentář:	8
Italská krize	9
Dilema:	9
Možnosti:	9
Příklady odůvodnění:	10
Náš komentář:	10
Závěr	11

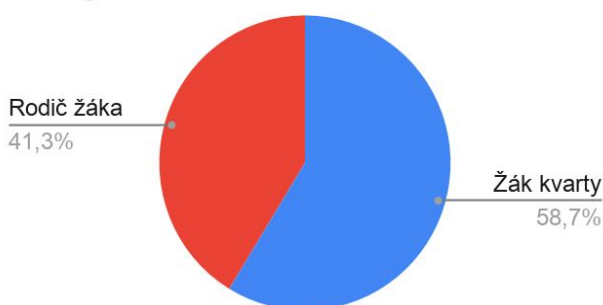
Úvod

Morální dilema je v (tomto případě teoretická) situace, ve které je člověk nucen rozhodnout se mezi dvěma nebo více problematickými možnostmi. Takovéto úlohy nemají správná (a tím pádem ani špatná) řešení. Jde totiž o to, jak se člověk rozhodne na základě svých vlastních **morálních principů a hodnot**: jaké řešení je podle něj **dobré** .

Právě proto, že nás zajímaly názory jiných lidí, jsme se rozhodly provést tento výzkum. **Dotazník** jsme rozeslaly mezi naše spolužáky – studentky a studenty kvarty Gymnázia Jana Keplera –, jejich sourozence (věk cca 15 let) a jejich rodiče. Celkem jsme obdržely **47 odpovědí (27 od dětí a 20 od rodičů)**. Snažily jsme se se **vyzkoumat korelaci mezi názorem a věkem**. Vybraly jsme čtyři morální dilemata, která jsou dle našeho názoru dostatečně odlišná na to, abychom mohly výzkum uskutečnit a vyslovit relevantní závěry. Po každé **uzavřené otázce** má respondent možnost přidat ke zvolené odpovědi své odůvodnění. Pro tento dokument jsme vybraly pouze některá z nich.

Respondenti

Kdo jste?

Náš komentář:

Jak již bylo řečeno výše, výzkum zpracovává 47 odpovědí. Více jich je od dětí, počet respondentů obouskupinje však více méně vyrovnaný. Vytvořily jsme nejen souhrnné grafy, ale i oddělený přehled pro rodiče a děti, aby se nám výsledky lépe srovnávaly.

Teroristický útok

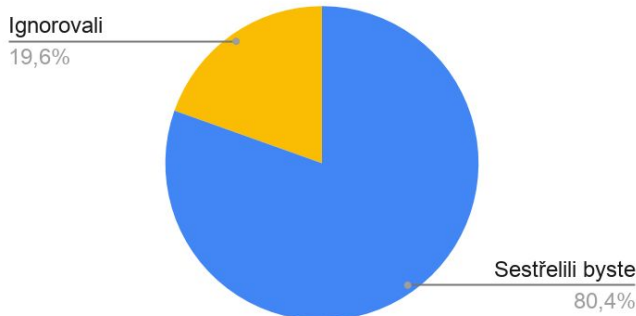
Dilema:

Představte si, že jste americký prezident. Víte o chystaném útoku na Dvojčata. Máte možnost zamezit jejich zničení tak, že sestřelíte letadlo ovládané teroristy, ale tím zabijete i všechny nevinné cestující na palubě. Pokud letadlo nesesťelíte, narazí do budov a tím zabije lidi uvnitř a kolem.

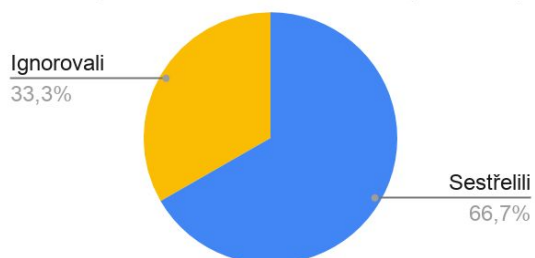
Možnosti:

Sestřelili byste letadlo./ Ignorovali byste hrozbu.

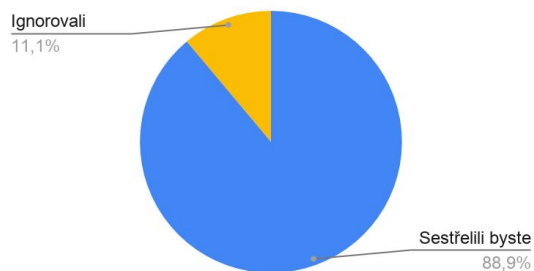
Jak byste se zachovali?

Jak byste se zachovali? (rodiče)

Jak byste se zachovali? (děti)

Příklady odůvodnění:

- 1) Sestřelili byste letadlo. (dítě) – *Jako americký prezident můžu dělat doslova cokoli. Jak tak znám Američany, považovali by to za nejlepší řešení, takže titul hrdina Spojených států zaručen. Nemluvě o tom, že by to ušetřilo ránu celé americké společnosti a Amerika by si neprošla svým nejkrvavějším momentem 21. století.*
- 2) Sestřelili byste letadlo. (rodič) – *Podle formulace zadání neexistuje možnost, jak zachránit cestující v letadle. Z hlediska dopadů se tedy rozhodujeme mezi tím, jestli zachránit spoustu životů občanů, nebo nikoliv. Takže jediným problematickým bodem u sestřelení se mi zdá právní legitimita (vytvoření nebezpečného precedentu).*
- 3) Ignorovali byste hrozbu. (rodič) – *Nejdřív jsem si myslela, že bych nechala sestřelit letadlo, jenže v něm jsou nevinní lidé, o jejichž osudu nemůžu rozhodovat. Ignorovat hrozbu je také těžké rozhodnutí. Ještě zbývá možnost vyjednávání a nebo čekání na zázrak :-). Akce se teroristům nemusí vydařit. Nevolila bych ani jednu z těchto možností, jenže v tomto dotazníku jiná možnost, než jednu ze dvou zaškrtnout, není.*

Náš komentář:

Z výsledků vyplývá, že celkem jedna pětina všech respondentů by hrozbu ignorovala. Ve skupině rodičů je toto procento větší (až třetina z celkového počtu), naopak ve skupině dětí takto odpověděla jen pouhá desetina. Většina respondentů, kteří se rozhodli letadlo sestřelit, nad problémem přemýšlela matematicky, takže se rozhodli pro možnost, která bude mít nejméně obětí. Někteří rodiče namítali, že možnosti jsou příliš radikální a uvítali by větší výběr (tzn. nesestřelit letadlo, ale hrozbu úplně neignorovat). Jiní uvedli, že by se rozhodovali jinak, pokud by se tam tehdy nacházeli, a nyní, když už zpětně znají dlouhodobé dopady tohoto útoku.

Vyjednávání

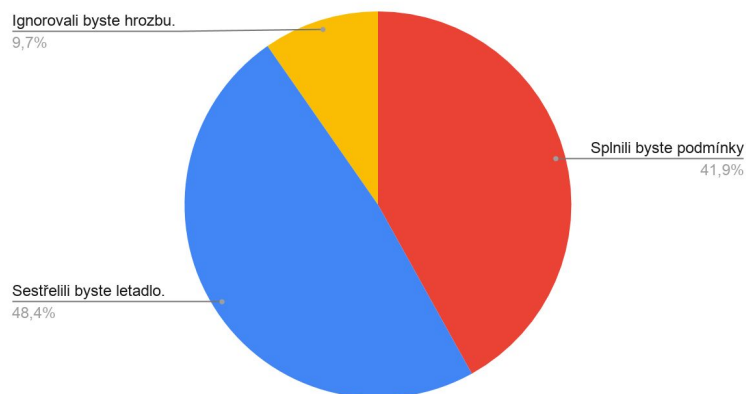
Dilema:

Situace je podobná jako ta předchozí. Teroristé ale tentokrát mají podmínky – chtějí po vás velké množství zbraní a peníze ve výši 50 000 000 dolarů.

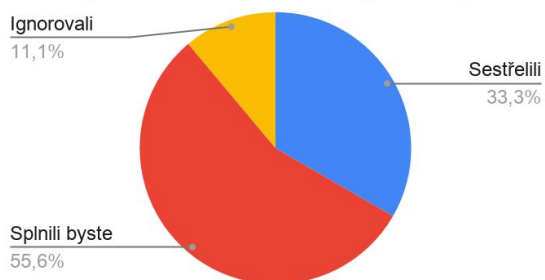
Možnosti:

Sestřelili byste letadlo./ Ignorovali byste hrozbu./ Splnili byste podmínky teroristů.

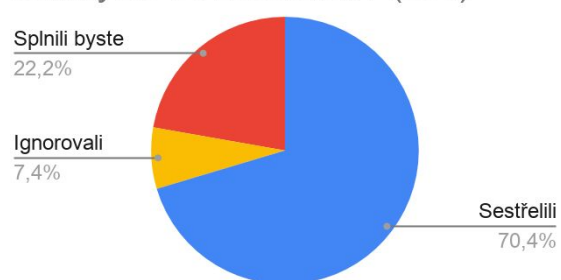
Jak byste se zachovali?

Jak byste se zachovali? (rodiče)

Jak byste se zachovali? (děti)

Příklady odůvodnění:

- 1) Sestřelili byste letadlo. (rodič) – *Přidaná možnost spolupráce s teroristy má jedinou výhodu: možnost záchrany cestujících (neexistuje záruka toho, že bude splněna jejich podmínka). Za to ovšem platíme ještě problematictějším skutkem z hlediska precedentu a (potenciálně) cenou ještě mnohem více životů.*

- 2) Splnili byste podmínky teroristů. (rodič) – *Je to stejné jako u předchozí odpovědi. Přistoupila bych na podmínky, ale zbraně bych nějakým způsobem třeba porušila (nebo dala nefunkční) a peníze bych vydala označené a nebo klidně falešné. Snažila bych se teroristy jakoby uspokojit, tak aby nepoznali, že jsem je "ošálila". Chtěla bych zachránit pokud možno nevinné lidi. Jsem ráda, že jsou tyto otázky pouze smyšlené, pro moji osobu nereálné. Jsem ráda, že nejsem americký prezident :-)*

- 3) Splnili byste podmínky teroristů. (rodič) – *Je zde hodně faktorů k zvážení, ale jakožto prezident USA mám přístup k inteligentní rozvědce a počítačovým expertům, proto bych splnila podmínky teroristů a poté je pomocí bankovního účtu lokalizovala, nasadila na ně tajné agenty, a po shromáždění dostatku důkazů je zatkla, a pokud by vše šlo dobře, větší část jejich sítě. Předpokládám zde spoustu věcí, ale je to naštěstí jen teorie.*

Náš komentář:

U tohoto problému je mnohem výrazněji vidět rozdíl mezi odpověďmi rodičů a dětí. Část, která by hrozbu ignorovala, je u obou skupin podobná, ale dvakrát více rodičů by splnilo podmínky teroristů. Někteří respondenti se snažili vymyslet způsob, jak přechytračit teroristy tím, že naoko přistoupí na jejich podmínky. Naopak ti, kteří by stále letadlo raději sestřelili, argumentovali tím, že nechtějí vytvářet nebezpečný precedent. Lidé se stále snažili zachránit co nejvíce životů, jen odlišnými způsoby.

Dilema mladého lékaře

Dilema:

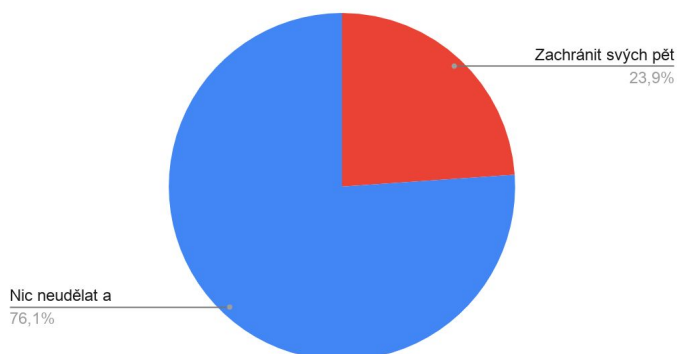
Lékař má pět pacientů, přičemž každý z nich potřebuje transplantovat jiný orgán. Všichni pacienti ale mají stejnou, velmi vzácnou krevní skupinu. Naštěstí lékař ví o zdravém člověku, který má stejnou krevní skupinu, a může tak použít jeho orgány na záchranu pěti lidí. To by ale stálo toho zdravého člověka život.

(převzato z: <http://www2.econ.iastate.edu/classes/econ362/hallam/CaseStudies/Trolleys.pdf>)

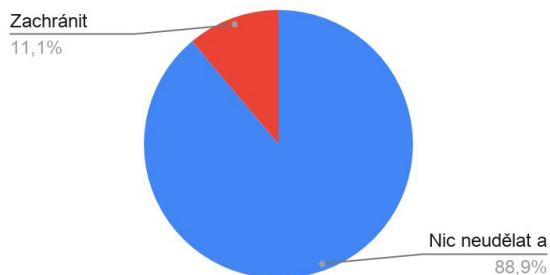
Možnosti:

Zachránit svých pět pacientů a obětovat jednoho člověka./ Nic neudělat a nechat pět lidí zemřít.

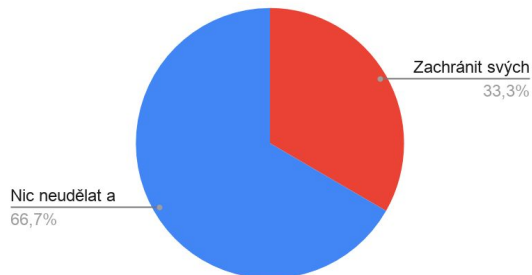
Co má lékař udělat?

Co má lékař udělat? (rodiče)

Co má lékař udělat? (děti)

Příklady odůvodnění:

- 1) Zachránit svých pět pacientů a obětovat jednoho člověka (dítě) – *Ten zdravý člověk nemá právo zemřít jen proto, že má nějakou krevní skupinu a zná se s tím lékařem. Je ve věci naprosto nezúčastněný. Kdyby se sám nabídl, že daruje orgány, to by mi přišlo v pořádku, ale ne, že si ho vybere doktor.*
- 2) Nic neudělat a nechat pět lidí zemřít (rodič) – *Hlavní rozdíl mezi touto situací a klasickým Trolley Problem je zapojení specifické profesní etiky lékařů. Ta vraždu jednoho zdravého pacienta jednoznačně zakazuje, poněvadž odporuje obecnému principu, že lékař nemůže vědomě škodit pacientovi. Na tomto principu je postavena veškerá důvěra lidí v lékaře, takže jeho porušení by vedlo ke ztrátě této důvěry.*
- 3) Nic neudělat a nechat pět lidí zemřít (rodič) – *Otázka je sugestivně položená – není možné jen tak zabít zdravého člověka na náhradní díly. Orgánů k transplantaci je relativně mnoho, ale ne vždy se dostanou včas k potřebným. Zároveň je mnoho lidí čekajících na transplantaci, existují pořadníky podle potřeby. V této oblasti bují i černý trh, kde je za peníze možné koupit všechno.*
- 4) Nic neudělat a nechat pět lidí zemřít (rodič) – *Je to hlavní otázka medicíny. Není to jen o tom zachraňovat nemocné, ale i chránit zdravé. Není z morálního hlediska možné aby lékař "nechal odstranit" či obětovat jednoho zdravého člověka, byť by tím mohl pomoci dalším pěti.*

Náš komentář:

Tři čtvrtiny respondentů by v takové situaci nic neudělaly. Většina z nich argumentovala tím, že nemají právo nevinného člověka připravit o život, aby využili jeho orgány. Mnozí z nich napsali, že pokud by se zdravý člověk dobrovolně obětoval pro záchranu zbylých pěti pacientů, tak by jim to přišlo v pořádku. Především rodiče také argumentovali tím, že lékař by neměl nikomu vědomě ubližovat, i když to znamená, že zachrání pěti dalším lidem život.

Italská krize

Dilema:

Italské zdravotnictví nezvládá obrovský nápor pacientů, lékaři říkají, že jsou extrémně vyčerpaní a systém kolabuje. Pro více než tisíc pacientů, kteří se léčí najednou, není v zemi dostatečný počet adekvátních lůžek ani přístrojů.

Údaje z Číny říkají, že hospitalizaci vyžaduje zhruba dvacet procent pacientů, pět procent potřebuje intenzivní péči a zhruba jedno procento velmi intenzivní péči s využitím ventilátorů ECMO (mimotělní okysličování).

V Itálii ale potřebuje intenzivní péči více než deset procent pacientů. Anesteziolog z milánské nemocnice San Raffaele v televizi ITV o situaci říká: „Mnoho pacientů potřebuje pomoc s dýcháním, ale ventilátorů je nedostatek. Řekli nám, že budeme muset vybírat, koho zaintubujeme.“

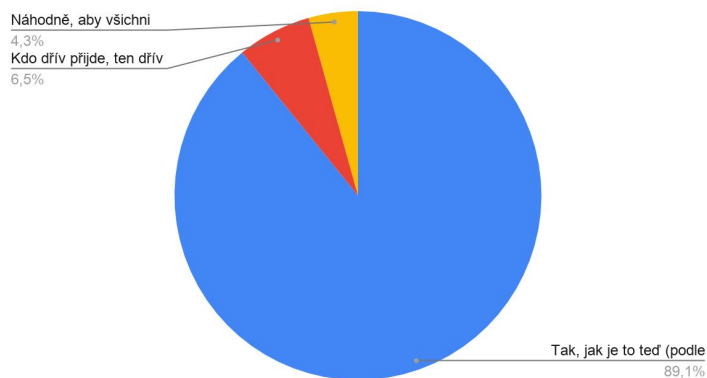
Jenže podle jakých pravidel?

(<https://denikn.cz/313758/uprednostnete-mladsi-a-zdravejsi-pokyn-pomaha-kolabujicim-italskym-nemocnicim-vybrat-koho-zachranit/>)

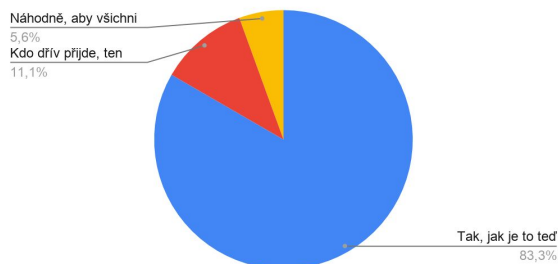
Možnosti:

Tak, jak je to teď (podle věku a současného zdravotního stavu)./ Náhodně, aby všichni měli stejnou šanci./ Kdo dřív přijde, ten dřív mele.

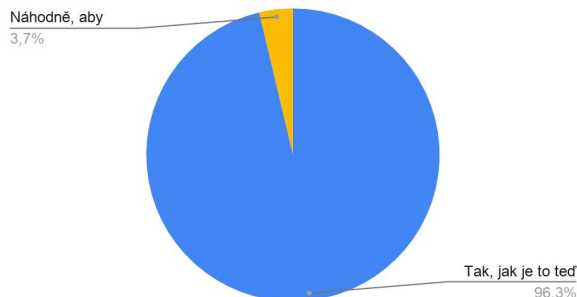
Podle jakých kritérií by se italská lékařská komunita měla rozhodovat?

Podle jakých kritérií by se italská lékařská komunita měla rozhodovat? (rodiče)

Podle jakých kritérií by se italská lékařská komunita měla rozhodovat?

Příklady odůvodnění:

- 1) Náhodně, aby všichni měli stejnou šanci (dítě) – *Přijde mi nesprávné nezabývat se lidmi, kterým jen nad 70 let, ale přitom na tom nejsou zdravotně tolik špatně.*
- 2) Tak, jak je to teď, podle věku a současného zdravotního stavu (dítě) – *Je nesmysl zachraňovat někoho, kdo má před sebou jen pár let až desítek let, když můžete zachránit zdravé mladé lidi. Naopak by to Itálie mohla využít k tomu, aby efektivně snížila počet nepracujících důchodců, a tak se dostat z finanční krize*
- 3) Tak, jak je to teď, podle věku a současného zdravotního stavu (dítě) – *Další možnosti mi přijdou úplně nesmyslné, přece nezáleží na tom, jestli onemocním dřív nebo později, koneckonců by to pak byla spíš vina těch, co už jsou nemocní a přenesli tak virus i na mě. A náhodné rozhodování by mohlo způsobit, že dostane pomoc s dýcháním osmdesátiletý člověk s chřipkou, pravými neštovicemi, vzteklinou, horečkou dengue, multisystémovou atrofií, ebolou, virem marburg, rakovinou, nekrotizující fasciitidou a AIDSEM (<https://zdravi.euro.cz/leky/10-nejhorsich-nemoci-sveta-mezi-zabijaky-patri-rakovina-ale-i-obycejna-chripka/>), který by stejně s velmi vysokou pravděpodobností brzy zemřel, zatímco jinak stoprocentně zdravý člověk by pomoc nedostal a zemřel.*
- 4) Tak, jak je to teď, podle věku a současného zdravotního stavu (rodič) – *Je to taková Sophiina volba. Kdo má větší šanci přežít? Rozhodování je těžké. Určitě bych nevolila prostřední možnost. Buď první, nebo poslední. Spravedlivější je asi poslední možnost, ale reálně je asi využívaná možnost první. Mladý člověk společnosti ještě něco přinese, starší už asi méně. Ale je to hodně těžké.*

Náš komentář:

Odpovědi u této otázky byly zdaleka nejednoznačnější. Pouze čtyři lidé odpověděli, že by se lékaři měli rozhodovat jinak, než je tomu nyní. Většina lidí si uvědomuje, že v této situaci není žádná správná odpověď a lékaři tak musí volit to nejmenší zlo, i když to třeba není vůči všem spravedlivé. Nejčastějším argumentem bylo, že přednost v získání šance na uzdravení by měli mít ti, kteří se s nemocí nejpravděpodobněji vypořádají, tedy ti nejmladší a nejzdravější. Lidé, kteří měli jiný názor zase tvrdili, že není fér v podstatě odsoudit starší členy společnosti na smrt jen kvůli jejich věku.

Závěr

Největším rozdílem mezi odpověďmi rodičů a dětí bylo to, že rodiče mnohem lépe argumentovali a nad problémy přemýšleli z praktického hlediska. Děti zas většinou uvažovaly matematicky.

Nejpřekvapivějším zjištěním pro nás bylo, že tak velká část rodičů by ve druhé otázce s teroristy vyjednávala a jak moc se jejich počet liší od dětí se stejným názorem.

Také nás zaujalo, že ne každý respondent souhlasí se současným přístupem italských lékařů.

Dost nás zklamalo, že některé odpovědi byly z našeho pohledu velmi kruté, respondenti například tvrdili, že za nefungující orgány si nemocní mohou sami, nebo že se díky současné pandemii Itálie alespoň zbaví nejstarší a nepracující části populace a tím povzbudí svou ekonomiku.

Celkově se nám tento průzkum zdál velmi zajímavý a přínosný a o lidech v našem okolí jsme se díky němu něco nového dozvěděli.